

Speciális fényforrások: lézerek

LASER: Light Amplification by the Stimulated Emission of Radiation

indukált $\longleftrightarrow$ spontán emisszió

Spontán emissziós fény :

Az egyes elektronátmenetek térben és időben rendezetlenül, véletlenszerűen történnek.

Az egyes hullámvonulatok fázisa egymástól független.

A fény „inkohereus”

Indukált emissziós fény:

A fényfotonok emisszióját az emittálandó fotonenergiával azonos energiájú foton jelenléte indukálja.

A kibocsátott hullámvonulat a kiváltóval azonos fázisban lép ki, együtt koherensek

Lézerek –témakör ami lemaradt az előző előadásról

2018 Febr.28

Prof. Fidy Judit

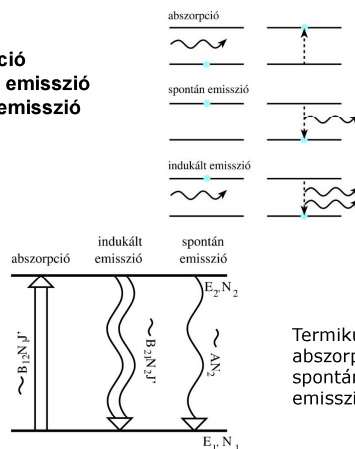
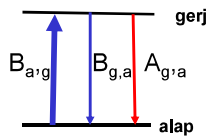
1

A lézerek működési elve – indukált fényemisszió

Elektronátmenetek fotonsugárzás jelenlétében

Átmeneti valószínűségek

Einstein együtthatók: B_{ag} abszorpció
 B_{ga} indukált emisszió
 A_{ga} spontán emisszió

Termikus egyensúly:
abszorpciók száma =
spontán és indukált
emissziók száma/idő

Feltétel: $hf = \Delta E_{ga}$

fotonsugárzás jelenléte

$$B_{1,2}N_1J' = B_{2,1}N_2J' + AN_2$$

$$B_{1,2} = B_{2,1}$$

J' fotonszámban megadott intenzitás

Fényerősítés indukált emisszióban --- populáció inverzió

Feltesszük, hogy a spontán emisszió elhanyagolható

$$\Delta J' = K_1(hf)[B_{21}N_2 - B_{12}N_1]J'\Delta t$$

$$\Delta J' = K_1(hf)B[N_2 - N_1]J'\Delta t$$

$$\Delta t = \frac{\Delta x}{c}$$

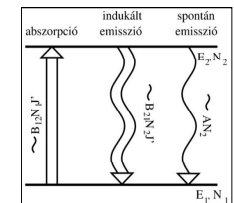
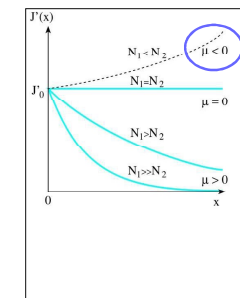
$$\Delta J' = K[N_2 - N_1]J'\Delta x$$

$$J' = J'_0 e^{-\mu x} \quad \mu = K(N_1 - N_2)$$

Ha $N_2 > N_1$, $\mu < 0 \Rightarrow$

$$J' = J'_0 e^{-\mu x} \quad \text{Pozitív!}$$

$\Rightarrow$ fényerősítés

**Populáció-inverzió $\rightarrow$
fényerősítés**

**2 állapotú rendszerben
nem alakul ki**

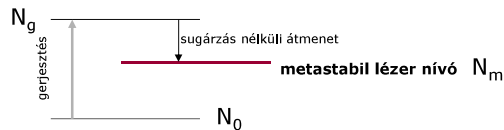
LASER: Light Amplification by the Stimulated Emission of Radiation
 1961, Rubin-lézer

HOGYAN VALÓSÍTHATÓ MEG a fényerősítés (populáció inverzió)?

A lézer anyaga

Gáz, folyadék, szilárd test

Követelmény: a gerjesztési és emissziós elektron-átmenetek **három energiaállapoton belül** történjenek, amelyek közül az egyik magasabb nívónak legyen hosszú az élettartama – **lézer-nívó**

Fényerősítés indukált emisszióval

Populáció inverzió mellett a rendszer

a $hf = E_m - E_0$ fotonenergiájú sugárzást

erősíti, ilyen foton **indukálja** az emissziót

N_m nagy $\longrightarrow$ néhány spontán emisszió E_0 -ra

$\longrightarrow$ fényerősítés

A lézer anyag gerjesztése

Az elektronok gerjesztése külső forrásból:

Pl. gázkisülés, fényimpulzus

Intenzív gerjesztés $\longrightarrow$ a felső nívó populálása

átmenet a metastabil nívóra $\longrightarrow$ N_m a hosszú élettartam

miatt megnő, az alsó nívó kiürül: $\longrightarrow$

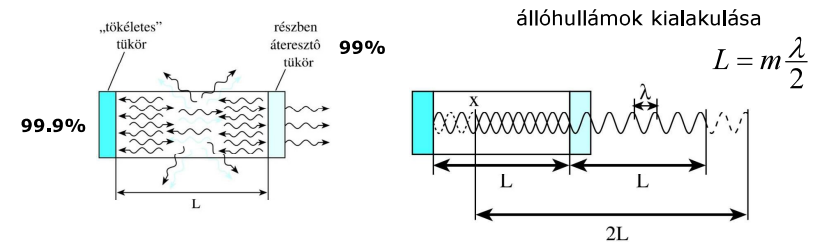
$$N_m \gg N_0$$

populáció inverzió: a fényerősítés feltétele

Az optikai rezonátor

Erősíti a lézer tengelyével egyirányú sugárzást

Leszűkíti az emisszió hullámhossztartományát

A lézerfény speciális tulajdonságai

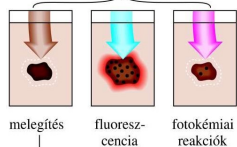
- Nagy intenzitás
- Kis divergencia - Paralel nyalábok – lencsével jól fókuszálható, száloptikával jól vezethető
- Monokromatikus – meghatározott hullámhossz – hangolható lézerek
- Folytonos és impulzus üzemmódú lézerek
- Nagy koherencia-hosszú fény-nyaláb – interferenciára képes

Lézerek sebészeti alkalmazása: „fénykés”

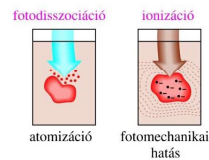
elnyelés → energia → felmelegedés → karbonizáció → vágás

Molekuláris sebészet multiphoton megvilágítással : egyetlen sejtfal/vezikula átvágása

Szemészeti/orvosi alkalmazások

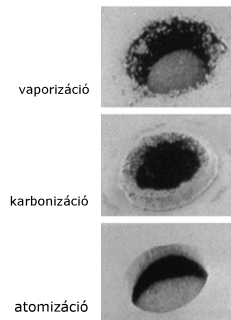

lézertermia: ~ 40 °C
koaguláció: 60–90 °C
vaporizáció: 100–150 °C
karbonizáció: 300 °C fölött

IR lézerek: szöveti víztartalom elnyelése → izomszöveti műtétek

UV-lézerek: felületi szerves molekulák elnyelése

Látáskorrekciós műtétek

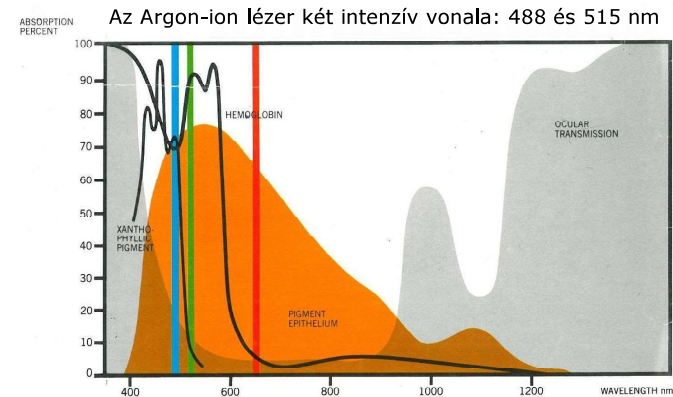

LASEK
Laser Epithelial Keratomileusis
A szaruhártya felső rétegének felhajtása, látáskorrekció alatta

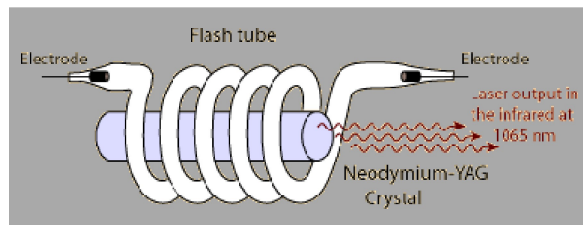
UV lézerek, fs lézer

Szemészeti alkalmazások

Vérerek koagulálása cukorbetegségben
UV lézerek látáskorrekciós műtétekben

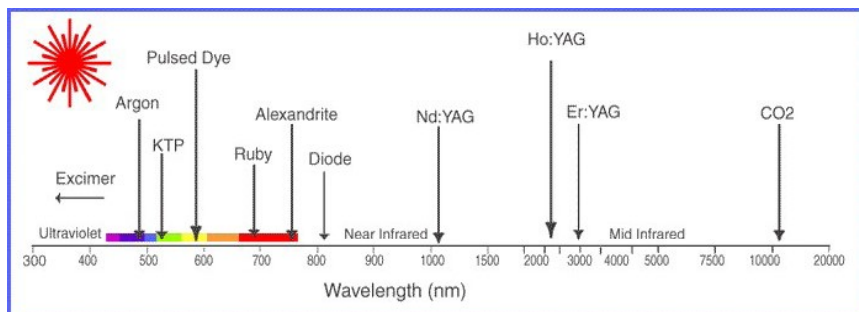

Lézerek

Szemészeti alkalmazás

← Általános sebészeti alkalmazás →

Az élő anyag rugalmas tulajdonságainak felhasználása diagnosztikában és terápiában: ultrahang - módszerek

2018 Febr.28

Dr. Leopold Augenbrugger (grazi kocsmáros orvos fia) 1761:

perkusszió orvosi alkalmazása

kocsmai kérdés: mennyi bor van a hordóban?

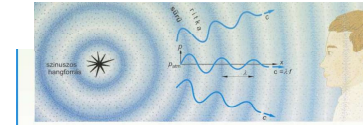

Hang: mechanikai hullám

Mechanikai: kinetikai energia terjed benne : a közeg részecskéi egyensúlyi helyzetük körül vibrációs mozgást végeznek – a mozgásállapot terjed

Hullám: található olyan fizikai jellemző, amely a jelenség során időben és térben periodikusan változik - **hullámfüggvénnyel írható le**

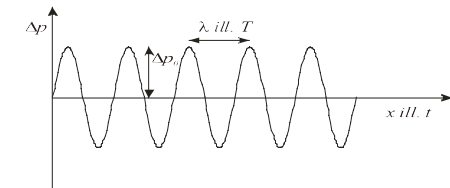
Mechanikai hullám terjedéséhez **közegre van szükség**

Mire írjuk fel a hullámfüggvényt?

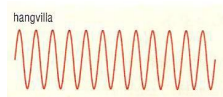
- **Sűrűség**
- **Elmozdulás az egyensúly körül**
- **Nyomás**

A nyomásváltozásra felírt hullám-függvény

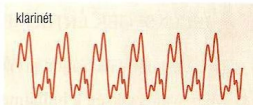
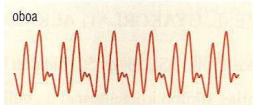

14

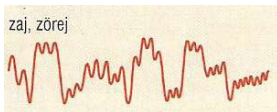
A „hangok” hullámfüggvényei többnyire összetettek

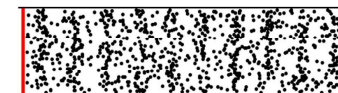
Adott frekvenciájú „tisztá” hang

Zenei hangok – több komponens

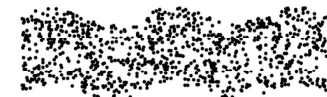

Nagy amplitudó, széles tartományban előforduló frekvenciák, fázisok

longitudinális hullám

(folyadékokban, lágy szövetben, gázokban csak ilyen)

transzverzális hullám

(szilárd testekben pl. csontban mind longitudinális, mind transzverzális)

hidrosztatikai nyomás **nyomásváltozás hang-nyomás**

$$p_{\text{teljes}} = p_{\text{hidrosztat}} + \Delta p$$

amplitúdó fázis

$$\Delta p(t, x) = \Delta p_{\text{max}} \sin \left[2\pi \left(\frac{t}{T} - \frac{x}{\lambda} \right) + \phi \right]$$

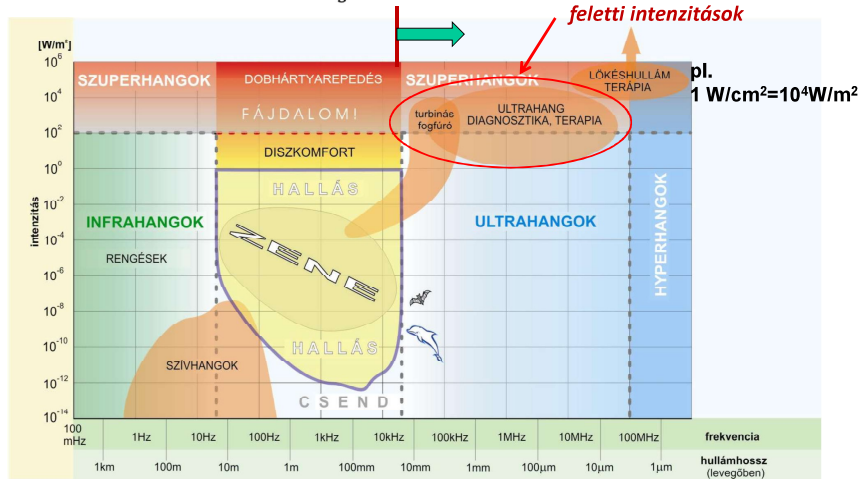
$$c \cdot T = \lambda, \quad c = f \cdot \lambda$$

Nem fénysebesség!

15

Ultrahang: 20 kHz feletti frekvenciájú hanghullámok

Terjedési sebesség $c_{\text{levegő}} = 340 \frac{\text{m}}{\text{s}}$

17

Az ultrahang-diagnosztika az orvosi diagnosztikának egyik vezető és állandóan továbbfejlesztett módszere.

Terápiai szempontból is jelentős.

18

Hogyan keltsünk ultrahangot?

Piezoelektromos jelenség

(a) Alapállapot: a pozitív és negatív töltések súlypontja egybe esik.

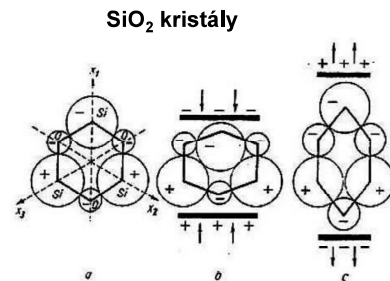
(b) és (c) : Nyomás hatására a töltések súlypontja szétválik, feszültség keletkezik (direkt hatás)

ill. feszültség hatására a kristály deformálódik.

UH keltés: inverz effektus

UH detektálás: direkt effektus

ugyanazon kristály forrás és detektor

gázgyújtó

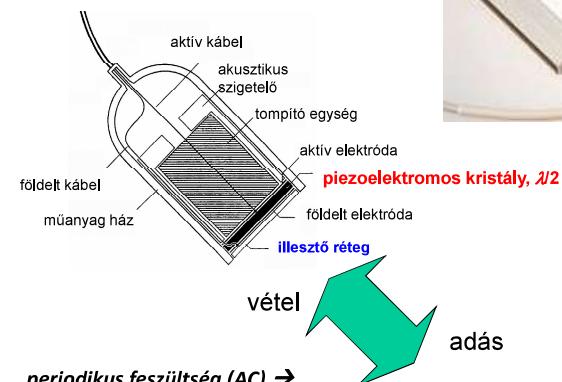
Elektro/magneto-strikció: kerámiák

Elektromos /mágneses dipólus-egységekből álló szilárd fázisú anyagok
Dipólusok periódikusan változó elektromos/mágneses térben átrendeződnek → méretváltozás (inverz effektus is)

- Anyaguk mechanikailag ellenállóbb
- Alacsonyabb frekvenciák: 20-40 kHz → fogköeltávolítás

19

Az UH forrás felépítése

periodikus feszültség (AC) →
→ periodikus méretváltozás
azonos frekvenciával

20

Mi a szerepe az UH jel intenzitásának?

intenzitás = energia-áram sűrűség v. teljesítménysűrűség $J = \frac{\Delta E}{\Delta t * \Delta A} \left[\frac{W}{m^2} \right]$

(elektromos analógia -- teljesítmény $P_{el} = \frac{1}{Z_{el}} U_{eff}^2$ AC- körben)

akusztikai fogalmakkal – teljesítmény-sűrűség

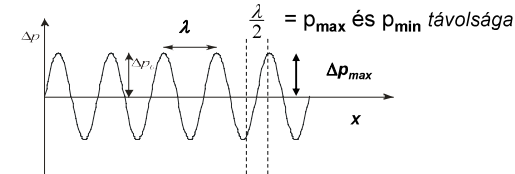
$$J = \frac{1}{Z_{akuszt}} \Delta p_{eff}^2 = \frac{1}{2Z_{akuszt}} \Delta p_{max}^2$$

effektív érték: $2\Delta p_{eff}^2 = \Delta p_{max}^2$

Nagy intenzitás nagy nyomásfluktuációt jelent (Z-től függ)

21

Az UH intenzitást orvosi alkalmazásokban limitálni szükséges

Terápia: $f = 0.5 - 1 \text{ MHz}$ Pl. $c_{izom} = 1600 \text{ m/s}$

$$\lambda = c/f \quad \lambda = 3.2 - 1.6 \text{ mm} \rightarrow \lambda/2 = 1.6 - 0.8 \text{ mm}$$

Javasolt felső határ $J_{\text{átlag}} = 1 \text{ W/cm}^2$ ($Z = Z_{izom}$) →

$$\rightarrow 2\Delta p_{max} \sim 3.2 \times \text{atm.}$$

Dilatáció és kompresszió mértéke ~ 1 mm-en belül!

Veszélyek: kavitáció, kémiai reakciók indukciója

Terápiás hatás: kisebb intenzitásoknál belső súrlódás dominál → hőterápia

22

Az UH intenzitást limitálni szükséges

Diagnosztika: $f = (1) 2 - 10 \text{ MHz} \rightarrow \lambda/2 = 800 - 160 \mu\text{m}$ izomban ~sejtek mérete!!

A képalkotáshoz szükséges jelek nagyobb intenzitást kívánnak meg: 10 W/cm^2

???

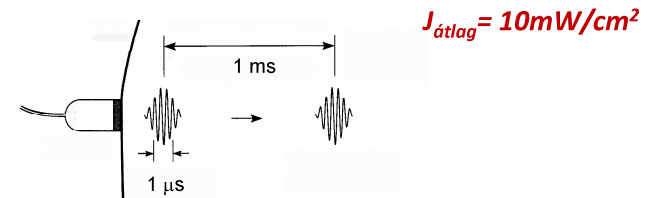
23

Az UH intenzitást limitálni szükséges

Diagnosztika: $f = (1) 2 - 10 \text{ MHz} \rightarrow \lambda/2 = 800 - 160 \mu\text{m}$ izomban ~sejtek mérete!!

A gyakorlatban szükséges J magasabb: 10 W/cm^2

Megoldás: rövid UH impulzusok → átlagos J lecsökken

24

Hogyan terjed az UH szövetekben?

$$J = \frac{1}{2Z_{akuszt}} \Delta p_{\max}^2$$

$$Z = c\rho = \sqrt{\frac{\rho}{\kappa}}$$

akusztikus impedancia

/ellenállás/keményység

$$\kappa = \frac{-\Delta V/V}{\Delta p}$$

kompresszibilitás

relatív térfogat csökkenés per nyomás-növekedés

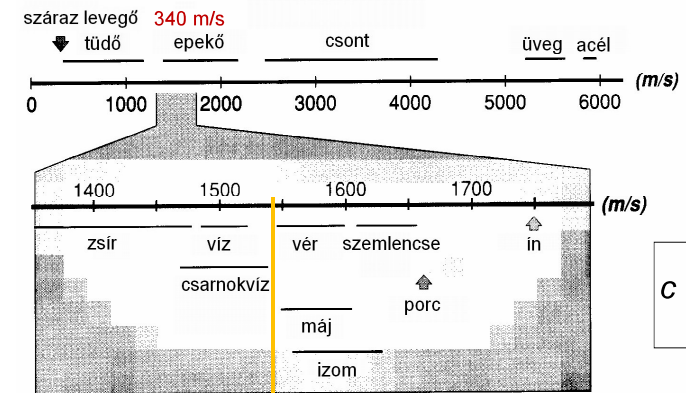
$$c = \frac{1}{\sqrt{\rho\kappa}}$$

terjedési sebesség, ρ -sűrűség

25

Az UH sebessége testszövetekben

A sebesség nem függ a frekvenciától $\rightarrow$ hangsebesség

átlagos lágy szövet: 1540 m/s (!)

$$c = \frac{1}{\sqrt{\rho\kappa}}$$

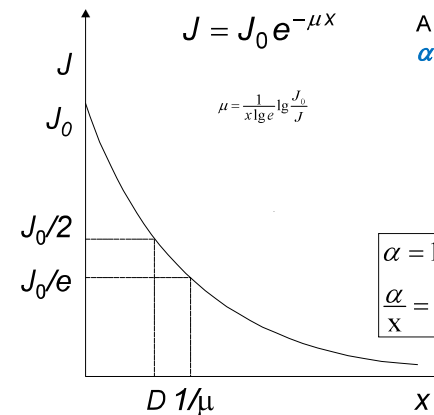
26

anyag	ρ sűrűség [kg/m ³]	κ kompresszi- bilitás [1/GPa]	c terjedési sebesség [m/s]	Z akusztikus impedancia [kg/(m ² ·s)]	$\alpha(f;x)$ fajlagos csillapítás [dB/(cm·MHz)]
levegő	1,3	7650	331	430 = 0,00043·10 ⁶	1,2
tüdő	400	5,92	650	0,26·10 ⁶	
zsír	925	0,51	1470	1,42·10 ⁶	0,63
víz, 20°C	998		1492	1,49·10 ⁶	0,0022
víz, 36°C	994		1530	1,53·10 ⁶	
agv	1025		1530	1,56·10 ⁶	0,85
lágyszövet	1060		1540	1,63·10 ⁶	0,3 – 1,7
máj	1060	0,38	1549–1570	1,65·10 ⁶	0,94
vese	1040	0,40	1560	1,62·10 ⁶	1,0
lép	1060		1566	1,64·10 ⁶	
izom	1040–1080		1568	1,63·10 ⁶	1,3 – 3,3
vér	1060	0,38	1570	1,61 – 1,66·10 ⁶	0,18
szemlencse			1620	1,84·10 ⁶	2,0
csontvelő	970		1700	1,65·10 ⁶	
csont, porózus	1380	0,08	3000	2,2 – 2,9·10 ⁶	
csont, tömör	1700	0,05	3600	6,12·10 ⁶	20,0
aluminium	2700	0,009	6400	17,28·10 ⁶	
csatoló gél				6,5·10 ⁶	
ólom-cirkonát-titanát	7650		3791	29·10 ⁶	
kvarc	2650		5736	15,2·10 ⁶	

27

Szövetekben az UH intenzitása gyengül: abszorpció

Érvényes az exponenciális sugárgyengülési törvény

A közeg a μ helyett az α csillapítási tényezővel jellemzik

$$\alpha = 10 \cdot \lg \frac{J_0}{J} \text{ dB}$$

$$\alpha = 10 \cdot \mu \cdot x \cdot \lg e \text{ [dB]} = 4,34 * \mu \cdot x \text{ [dB]}$$

$$\frac{\alpha}{x} = konst. * \mu = (4,34 * \mu) \text{ [dB / cm]}$$

28

μ a diagnosztikai tartományban nő a frekvenciával

Milyen függvény szerint?

$$\mu = \text{konst} \cdot f^k$$

$$\log \mu = \log(\text{konst}) + k \log f$$

$k = 1 \rightarrow$ lineáris kapcsolat, arányosság

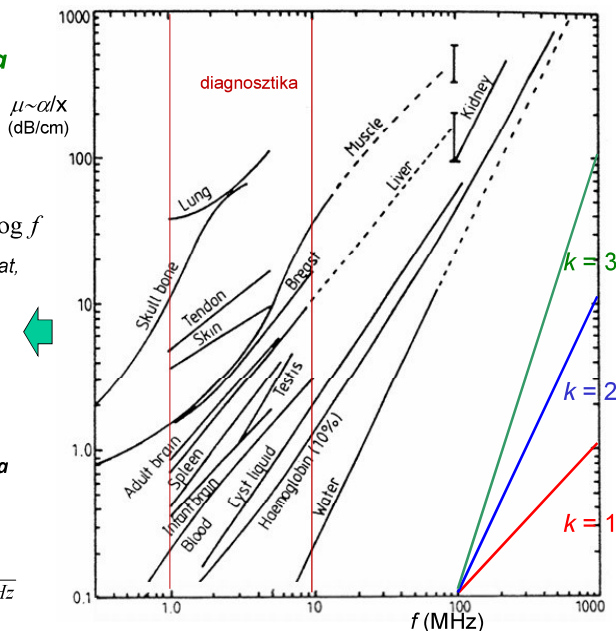
Jó közelítés!

$$\alpha_{\text{fajl}} = \frac{\alpha}{f \cdot x}$$

fajlagos csillapítás: csak a közegre jellemző

pl. lágy szövetre:

$$\alpha_{\text{fajl}} = 1 \frac{\text{dB}}{\text{cm} \cdot \text{MHz}}$$

Az UH diagnosztika alapja a UH visszaverődése különböző közegek határán

A diagnosztikai mérés koncepciója

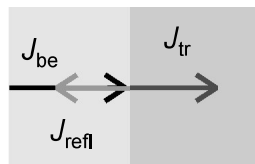
- kiválasztott irányok mentén
- UH impulzusokat juttatunk a szervezetbe
- mérjük a bejuttatás és a reflexió között eltelt időt
- a terjedési sebesség ismeretében
- a reflektált impulzus visszaérkezési ideje alapján
- **a reflektáló felület távolsága** a kibocsátás helyétől meghatározható

A reflexiók irányok megfelelő megválasztásával metszeti síkokban a szervek (és eltérő szöveti tartományok) körvonalai kirajzolódnak

Tomográfiai adatgyűjtés $\rightarrow$ **anatómiai információ**

Az UH diagnosztika alapja a UH visszaverődése különböző közegek határán

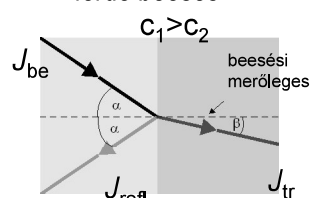
merőleges beesés

$$J_{\text{be}} = J_{\text{tr}} + J_{\text{refl}}$$

reflexió és transzmisszió

ferde beesés

$$\frac{\sin \alpha}{\sin \beta} = \frac{c_1}{c_2}$$

irányváltás: Snellius-Descartes törvény

Milyen szöveti tulajdonság okoz határfelületi reflexiót?

reflexióképesség

$$R = \frac{J_{\text{visszavert}}}{J_{\text{bejövő}}} = \left(\frac{Z_1 - Z_2}{Z_1 + Z_2} \right)^2$$

az akusztikus impedanciák különbségétől függ

határfelület	R
izom/vér	0,0009
zsír/máj	0,006
zsír/izom	0,01
csont/izom	0,41
csont/zsír	0,48
lágyszövet/levegő	0,99

“teljes” visszaverődés:

$$Z_1 \ll Z_2, \quad R \approx 1 \quad \text{kerülendő!}$$

csatoló közeg szükséges!

$$Z_{\text{csatoló}} \approx \sqrt{Z_{\text{forrás}} Z_{\text{bőr}}}$$

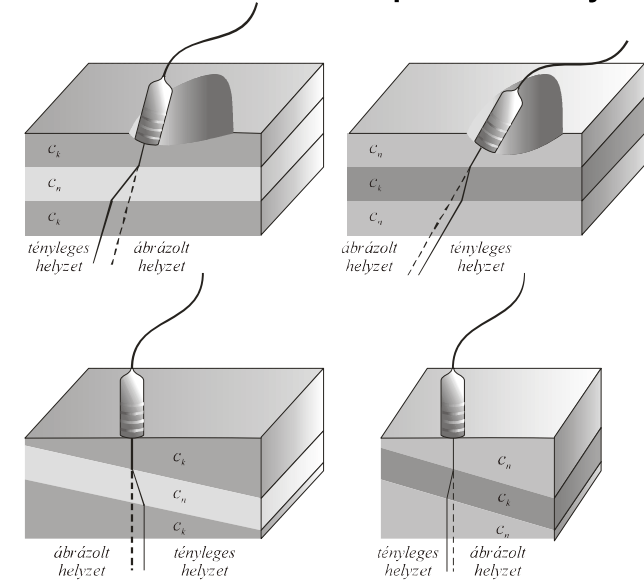

Sok esetben a víz is lehet jó csatoló közeg

33

Ferde beesés ill. külső felülethez képest ferde helyzetű réteg

34

anyag	ρ sűrűség [kg/m ³]	κ kompresszi- bilitás [1/GPa]	c terjedési sebesség [m/s]	Z akusztikus impedancia [kg/(m ² ·s)]	$\alpha(f;x)$ fajlagos csillapítás [dB/(cm·MHz)]
levegő	1,3	7650	331	430 = 0,00043·10 ⁶	1,2
tüdő	400	5,92	650	0,26·10 ⁶	
zsír	925	0,51	1470	1,42·10 ⁶	0,63
víz, 20°C	998		1492	1,49·10 ⁶	0,0022
víz, 36°C	994		1530	1,53·10 ⁶	
agv	1025		1530	1,56·10 ⁶	0,85
lágyszövet	1060		1540	1,63·10 ⁶	0,3 – 1,7
máj	1060	0,38	1549–1570	1,65·10 ⁶	0,94
vese	1040	0,40	1560	1,62·10 ⁶	1,0
lép	1060		1566	1,64·10 ⁶	
izom	1040–1080		1568	1,63·10 ⁶	1,3 – 3,3
vér	1060	0,38	1570	1,61 – 1,66·10 ⁶	0,18
szemlencse			1620	1,84·10 ⁶	2,0
csontvelő	970		1700	1,65·10 ⁶	
csont, porózus	1380	0,08	3000	2,2 – 2,9·10 ⁶	
csont, tömör	1700	0,05	3600	6,12·10 ⁶	20,0
aluminium	2700	0,009	6400	17,28·10 ⁶	
csatoló gél				6,5·10 ⁶	
ólom-cirkonát-titanát	7650		3791	29·10 ⁶	
kvarc	2650		5736	15,2·10 ⁶	

35

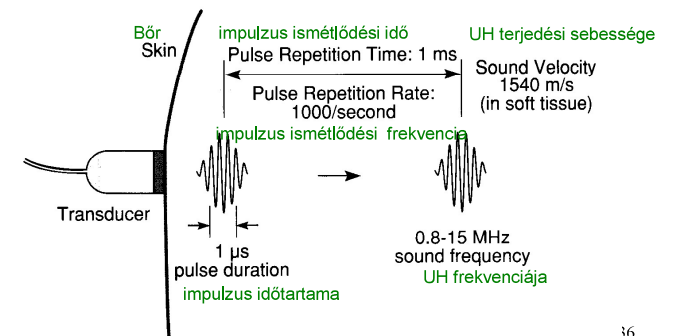
Milyen UH impulzust alkalmaznak?

transzducer: adó és vevő egyben

időbeli szétválasztás – folyamatos hullám helyett impulzusok

Milyen távolra jut a rövid impulzus az 1 ms ismétlődési idő alatt?

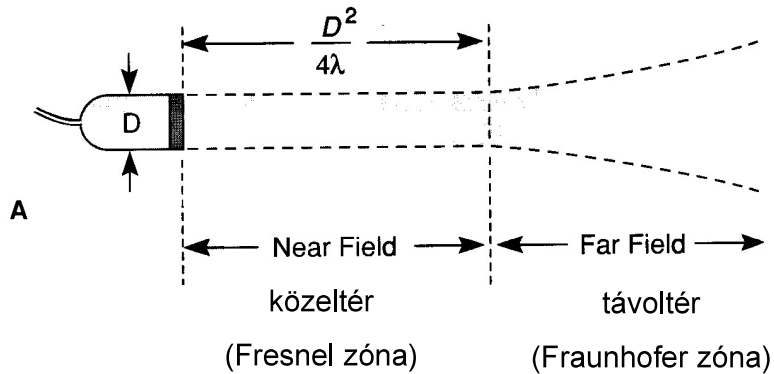
$l = 1.5 \text{ m}$! Van ideje oda-vissza átvérni az emberi testet!

36

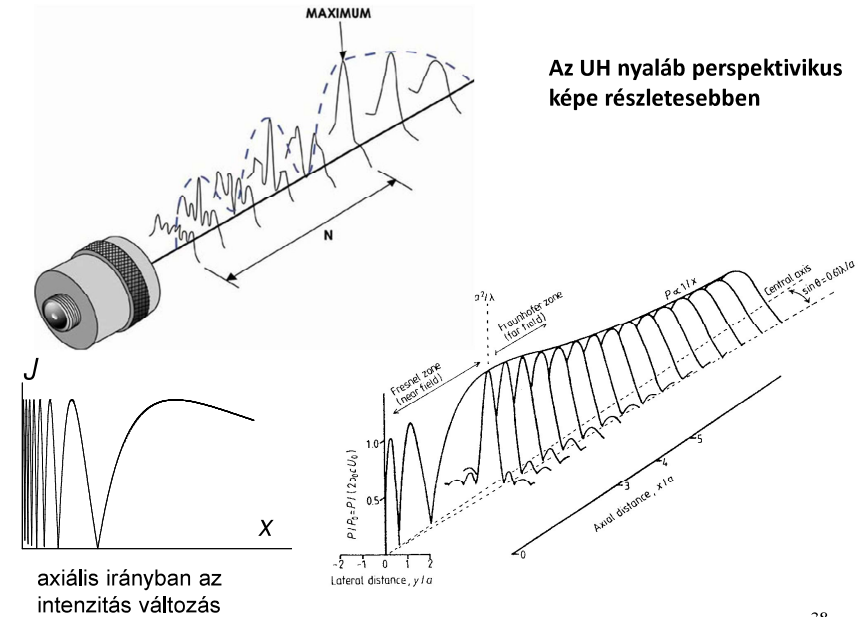
Az UH nyaláb valódi jellemzői mérés technikai problémákat vetnek fel – tájékoztató információk

Egyszerűsített ábra

37

Az UH nyaláb perspektivikus képe részletesebben

38

Az UH-os képalkotás feloldási határa

A **feloldási határ**: ama két pont közötti távolság, amelyeket az UH reflexióban még különálló pontokként detektálhatunk

Felbontóképesség: a feloldási határ reciproka.

A sugárirányú (**axiális**) feloldási határ az impulzushossztól függ, azzal arányos.

Az impulzushossz fordítottan arányos a frekvenciával.

A **laterális** feloldási határt a nyalábméret szabja meg.

Az axiálisnál kb. 10x nagyobb

Jellemző értékek

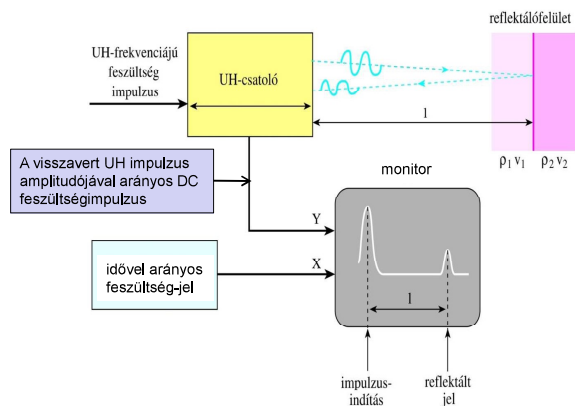
frekvencia (MHz):	2	15
hullámhossz (izomban) (mm):	0.78	0.1
behatolási mélység (cm):	12	1.6
laterális feloldási határ (mm):	3.0	0.4
axiális feloldási határ (mm):	0.8	0.15

39

40

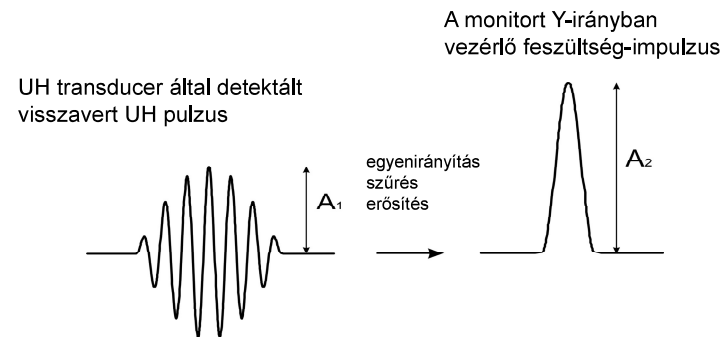
Az ultrahangos diagnosztika módszerei

A (amplitude) - képek

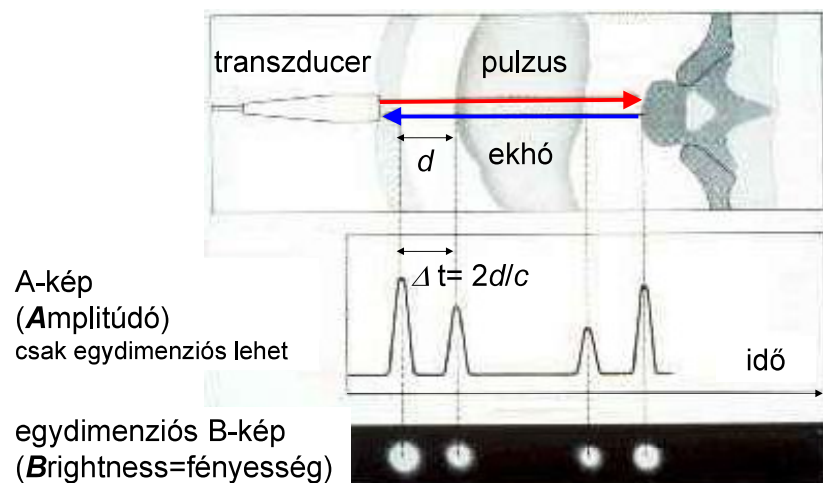
41

Jelátalakítás a megjelenítés előtt

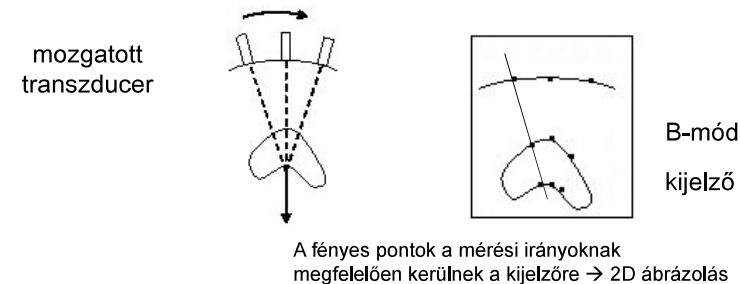
42

A – képek transzformálása B (brightness)-képbe

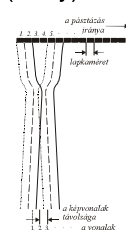
43

Kétdimenziós B-kép

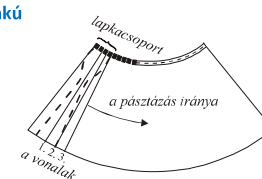

Detektor-sorok (array)

Parallel pásztázás

Legyező alakú pásztázás

44

Az UH forrás felépítése

vétel → adás

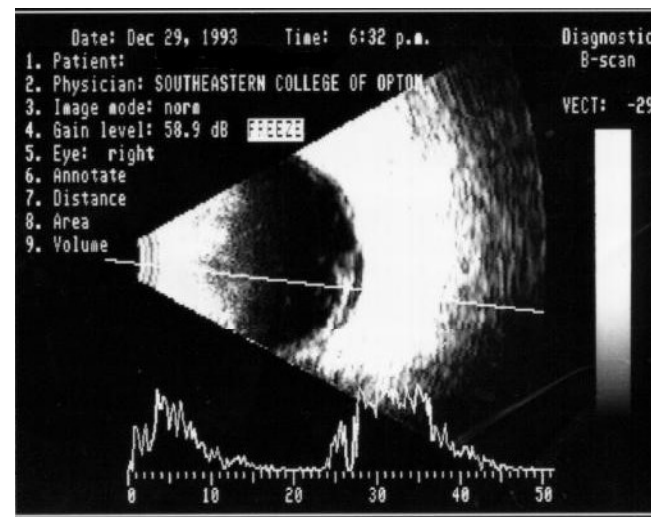
periodikus feszültség (AC) →
→ periodikus méretváltozás
azonos frekvenciával

45

Kétdimenziós B-kép és A-kép

(szemészeti alkalmazás)

Terjedési
sebesség
figyelembe-
vétele pontos
távolságok
meghatáro-
zására:

cornea: 1641
m/s

csarnokvíz:
1532 m/s

humán
szemlencse:
1641 m/s

üvegtest: 1532
m/s

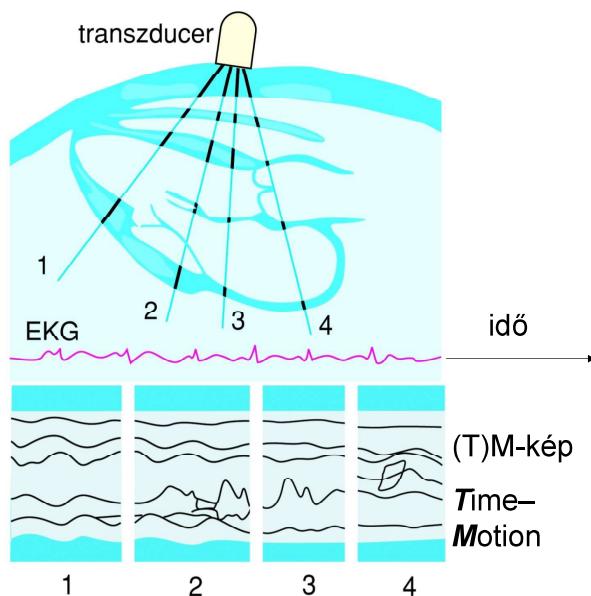
46

TM-kép

(Time – Motion)

EKG jel
referenciaként

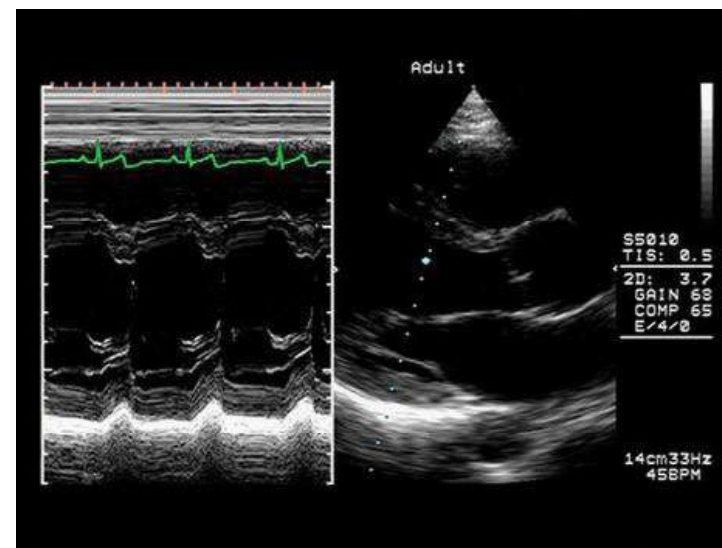
(függőleges)
egydimenziós
B-kép időbeli
változása

47

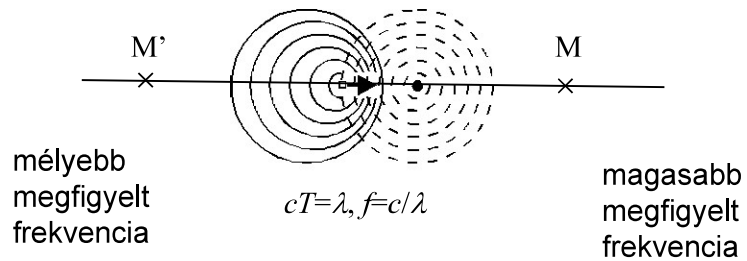
TM-kép

B-kép

Doppler jelenség

„Ha a sípoló vonat közeledik, akkor az álló megfigyelő az igaznál magasabb hangot észlel, ha pedig távolodik, akkor mélyebbet.” (C. Doppler, 1842)

49

Doppler frekvencia = frekvencia változás = fr. eltolódás

$$f - f' = \Delta f = f_D = \pm 2 \frac{v_R}{c} f$$

ha v és c nem párhuzamosak, akkor v helyett $v \cos \Theta$ írandó képletbe

A frekvenciaváltozás előjele a véráramlás irányától függ

51

f' : megfigyelt frekvencia, f : eredeti frekvencia

- (a) álló forrás és mozgó megfigyelő
 +: megfigyelő közeledik a forráshoz
 -: megfigyelő távolodik a forrástól

$$f' = f \left(1 \pm \frac{v_M}{c} \right)$$

- (b) mozgó forrás és álló megfigyelő
 (ha $v_F \ll c$, akkor „ugyanaz”, mint (a))

$$f' = \frac{f}{1 \pm \frac{v_F}{c}}$$

- (c) mozgó forrás és mozgó megfigyelő

$$f' = f \frac{1 \pm \frac{v_M}{c}}{1 \pm \frac{v_F}{c}}$$

- (d) mozgó reflektáló tárgy (felület),
 (ha $v_R \ll c$)

$$f' = f \left(1 \pm \frac{2v_R}{c} \right)$$

50

Vörösvértetek, mint szórócentrumok. CW Doppler berendezés áramlási átlagsebesség mérésére

CW: folyamatos hullámú

adó és vevő különválasztva

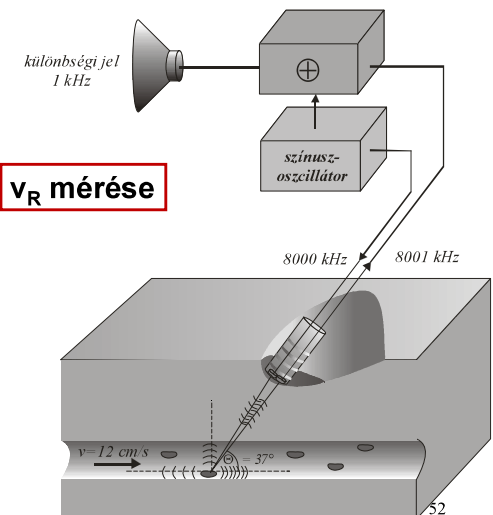
$$|f_D| = 2 \frac{v_R \cos \theta}{c} f$$

v_R mérése

pl. $f = 8000$ kHz
 $v = 12$ cm/s
 $c = 1600$ m/s
 $\theta = 37^\circ$

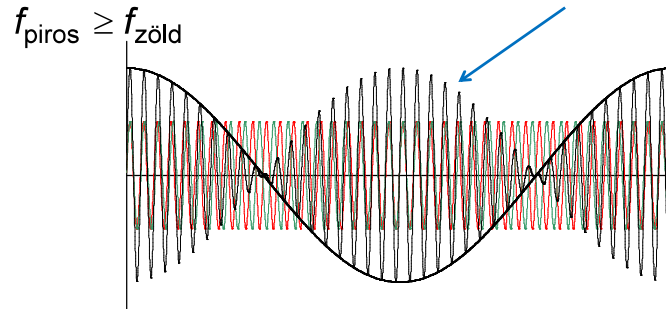
$\Rightarrow f_D = 1$ kHz **kis változás!**
 (lebegés jelensége)

Leválasztva: **Hallható hang**

Lebegés: két kicsit eltérő frekvenciájú hullám interferenciájakor

a lebegés frekvenciája megegyezik az interferáló jelek frekvenciájának különbségével

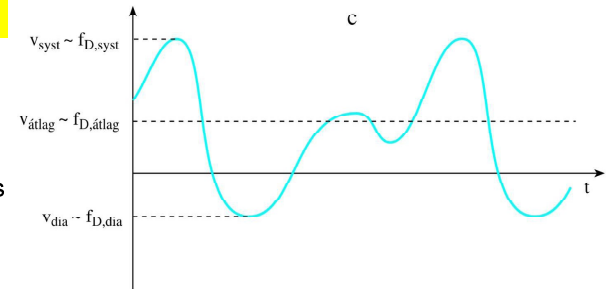

emlékeztető: $\sin \alpha + \sin \beta = 2 \sin \frac{\alpha + \beta}{2} \cos \frac{\alpha - \beta}{2}$

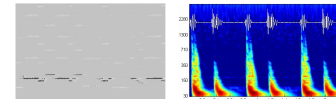
53

Doppler görbék

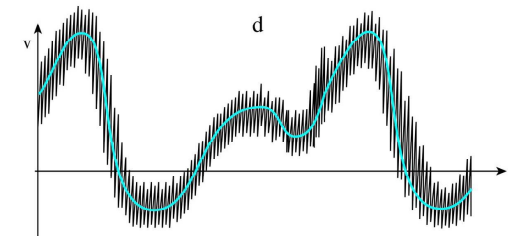
minden időpillanatban egy sebességgel jellemezhető áramlás

minden időpillanatban egy sebességeloszlással jellemezhető áramlás

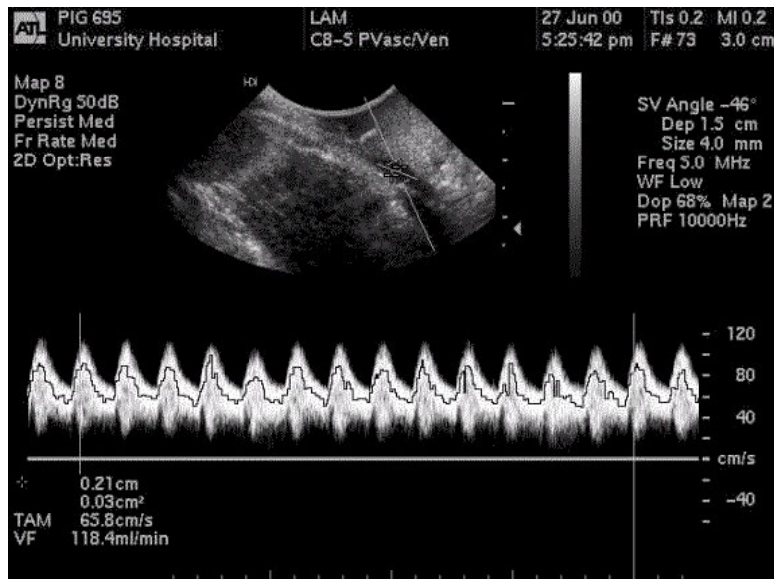
vö. zene/szívhangok idő-fr. reprezentációban

sebességeloszlás TM-képe

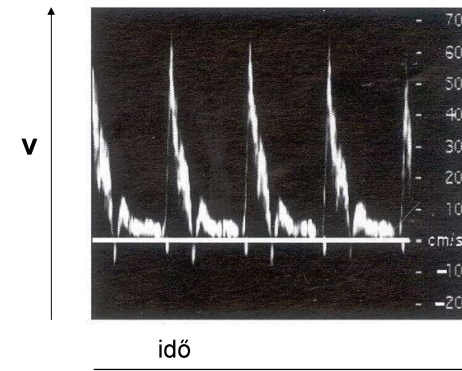
54

Tkv. VIII.42. ábra

55

„Spectral Doppler display”

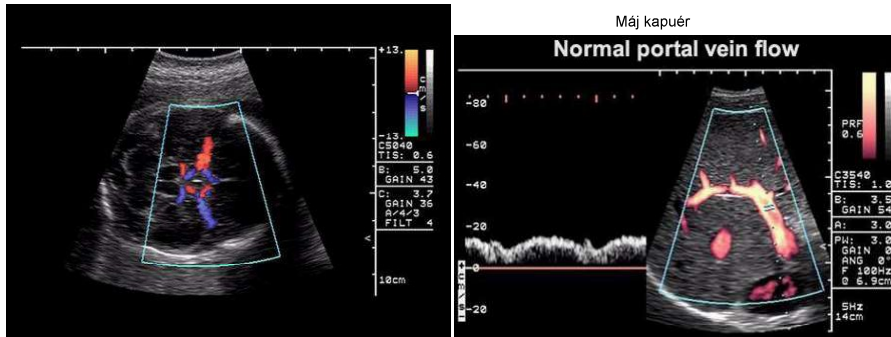

A fényesség a reflektált jel intenzitását mutatja

A sebesség nagysága fluktuációt mutat - összevetés az EKG jellel

Δf előjele a véráramlás irányára jellemző → Színkódolás

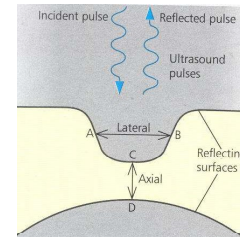
transzducer felé: meleg színek,
transzducertól elfelé: hideg színek

BART: Blue Away Red Towards

Színek ~ vénás - artériás áramlás
örvénylés - szűkületek

Az UH-kép felbontása

Axiális felbontás = CD távolság

$CD > 0.5$ pulzushossz

Pl. 12 MHz, lágy szövet ($c=1500$ m/s)
3 periodusból álló pulzus
pulzushossz = $c \times$ (pulzus időtartama)
= $375 \mu\text{m}$
→ $CD > 188 \mu\text{m}$

Laterális felbontás = AB távolság

$AB \sim 10 \times$ axiális felbontás

Optimalizálás:

- nagy frekvencia (de elnyelés!)
- keskeny nyaláb - fókuszálás

$f = 3 - 10 \text{ MHz}$

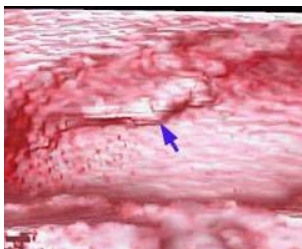
58

3D rekonstrukció

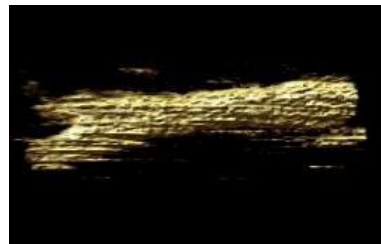
magzat arca

húgyhólyag

nyaki verőér

59

UH terápia

mechanikai és/vagy hőhatás

- kis intenzitás: mikromasszázs
- nagy intenzitás: roncsoló hatás
sejtállományt fenntartó kötőerők legyőzése
(szabad gyökök, H_2O_2 , DNS lánctörések), kavitáció
- hipertermiás kezelés
abszorpció – hővé alakul az energia
- fogászat: fogköeltávolítás (20-40 kHz)
rezgő fémcsúcs közvetlenül adja át a rezgési energiát a fogkőnek
- tisztítás: diszpergáló hatás alapján

tkv. 6.4.2(3) példája:
1 MHz, 1 W/cm^2
izomban 400 kPa a Δp (!)
-100 és +300 kPa között változik a p

60

Lökéshullám terápia (nem UH!)

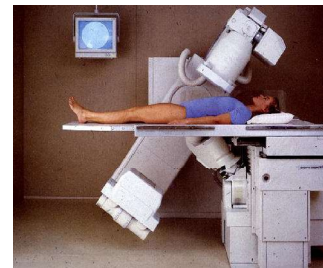
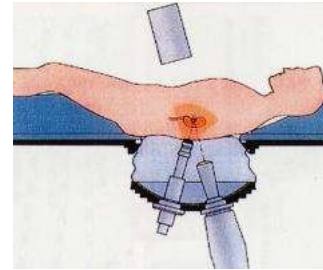
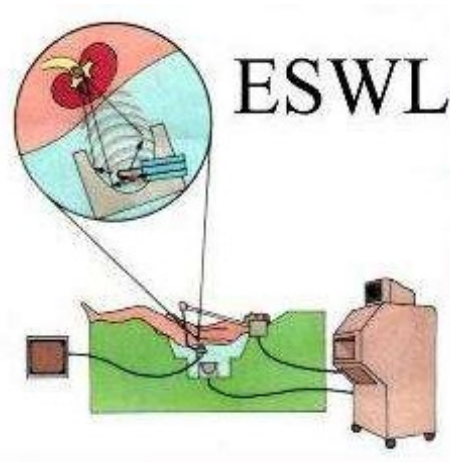
ESWL (extracorporeal shockwave lithotripsy)

*kövek non-invazív törése
(vese, epe, ...)*

kb. 20 kV-os kondenzátor víz
alatti elektródapáron kisütve

nyomásimpulzus, fókuszálás
a kő helyére elliptikus tükörrel

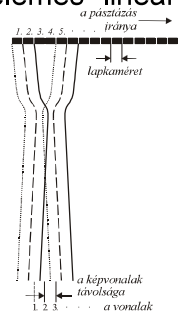
*röntgen és/vagy UH képalkotóval
követik a kezelés előrehaladtát*

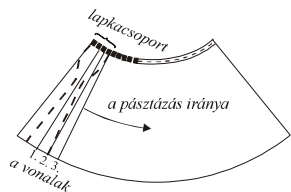
62

Pásztázás

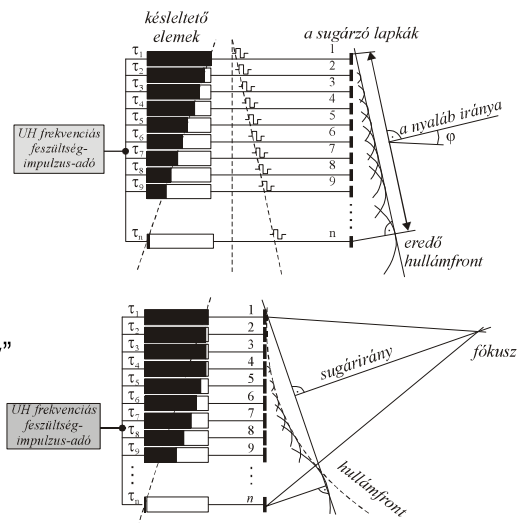
sokelemes "linear array"

sokelemes "curved array"

Pásztázás és fókuszálás

63

Vége

Köszönöm a figyelmet!

64